

Handvatten voor voorlichtingen binnen het Middelbaar en Hoger Beroeps Onderwijs

Uitgevoerd door:

JOKE VISSER
MANAGEMENT SUPPORT

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Opleidingen	2
3. Het doel van de voorlichtingen	3
4. Contacten met scholen	3
4.1 <i>Het vinden van de juiste ingang</i>	3
4.2 <i>Contactpersonen</i>	4
4.3 <i>Tevredenheid over de contacten</i>	4
5. Tips voor het vergemakkelijken van het leggen en onderhouden van de contacten binnen het Beroepsonderwijs	4
6. Aansluiten bij het onderwijsprogramma van de beroepsopleidingen	5
7. De kosten van een voorlichting	5
8. Ontbrekende beroepsopleidingen	5
9. Eisen aan de voorlichters	5
10. Verbeteren van de voorlichtingen in het beroepsonderwijs	6
11. Tips voor collega patiënten- en belangenorganisaties die ook voorlichtingen willen gaan geven in het Beroepsonderwijs	6

Bijlagen

Bijlage 1: Vragenlijst	7

1. Inleiding

In november en december 2010 heeft er op initiatief van NSGK een vervolgonderzoek plaatsgevonden onder organisaties die voorlichtingen geven aan opleidingen binnen het Beroepsonderwijs (MBO en HBO). Het onderzoek is uitgevoerd door Joke Visser. Het doel van het onderzoek is inzicht te krijgen in de wijze waarop Beroepsopleidingen het beste benaderd kunnen worden door patiënten- en belangenorganisaties. Hoe kom je er binnen?

Aanleiding voor dit onderzoek was de uitkomst van een eerder onderzoek (Onderzoek onder patiënten- en belangenorganisaties Visser, mei 2010). Daaruit bleek dat het aantal voorlichtingen in het Beroepsonderwijs sterk achter bleef bij het aantal voorlichtingen in het Basis- en Voortgezet onderwijs. Herhaling van de voorlichtingen binnen de verschillende typen onderwijs acht NSGK van groot belang. Daarnaast is het belangrijk dat studenten die zich scholen in een bepaald beroep, bekend zijn met mensen met een beperking en bij hun beroepsuitoefening adequaat op hen inspelen. Om dit te bevorderen wil NSGK patiënten- en belangenorganisaties handvatten geven voor voorlichtingen binnen het Beroepsonderwijs.

Om antwoord te krijgen op de onderzoeksvraag is een vragenlijst gemaakt (Bijlage 1). Deze vragenlijst is verzonden aan 10 organisaties die voorlichtingen geven binnen het Beroepsonderwijs (Onderzoek onder patiënten- en belangenorganisaties Visser, mei 2010). Vijf organisaties hebben de vragenlijst ingevuld: de Reumapatiëntenbond, Cliëntenbond/Voice (nu Vereniging Geestdrift), Participatie Platform Horst aan de Maas, Werkgroep Integratie Gehandicapten (WIG) en Groepsvoorlichtingen van MEE Rotterdam. De eerste twee organisaties zijn landelijk actief. De andere drie lokaal. De in deze rapportage beschreven resultaten zijn afkomstig van de hiervoor genoemde organisaties.

2. Opleidingen

Op de volgende MBO-opleidingen worden voorlichtingen gegeven:

- Zorg & Welzijn (verzorgenden en helpenden)
- Verpleegkunde
- Maatschappelijke Zorg
- Politieacademie
- Pedicureopleiding
- Sport & bewegen
- Maatschappelijke Zorg en Jeugdzorg
- Sociaal Pedagogisch Werk
- Groen, Design, Outdoor en Voeding.

En op de HBO-opleidingen:

Verpleegkunde
Politieacademie
Culturele en Maatschappelijke Vorming (CMV)
Ergotherapie
Sociaal Pedagogische Hulpverlening (SPH)
Pedagogiek
Verpleegkunde
Fysiotherapie
Logopedie
Sportopleiding (ALO)
Voeding en Diëtetiek

Handvatten voor voorlichtingen op beroepsopleidingen

Cliëntenbond/Voice (nu Vereniging Geestdrift) geeft ook voorlichtingen op de universiteit, bij de studierichtingen psychologie en psychiatrie.

3. Het doel van de voorlichtingen

Het doel van de voorlichtingen op de Beroepsopleiding is:

- Maatschappelijke positie versterken
- Bewustwording
- Doorbreken van taboes
- Beeldvorming versterken
- Ervaring met de doelgroep
- Bejegening verbeteren.

Zo kun je de taboes doorbreken. Dat werkt heel goed. Daar moet je samen aan werken en dat werkt goed. De studenten waarderen de openheid. De theorie begint te leven. Ze hebben eerst een introductie gehad. Daardoor is het niet abstract. Het is een tussenstap in het kennismaken met de praktijk. Wij willen stimuleren dat ze dat bij ons oefenen. Dat is heel belangrijk naar de opleidingen die ons niet gebruiken, die moeten weten dat dit een belangrijke tussenstap is en dat je mensen niet gelijk de praktijk in moet sturen.

Aan kanker ga je dood, maar aan reuma niet. Reuma is niet hip, is iets van oude mensen. Met de voorlichtingen willen we de ernst naar voren brengen en begrip krijgen. Uiteindelijk wil je dat mensen daarvoor ook geld geven. Ervaringsverhalen blijven hangen.

Het verhaal van een ervaringsdeskundigen zegt meestal veel meer dan de theorie.

4. Contacten met scholen

4.1 Het vinden van de juiste ingang

Wanneer een patiënten- en belangenorganisatie voorlichtingen wil gaan geven binnen het Beroepsonderwijs, is het van belang om te weten bij wie je moet zijn. MBO's en HBO's zijn immers enorm grote organisaties.

De lokale belangenorganisaties sturen een mailing uit. De WIG vraagt daarnaast stagiaires naar namen van docenten en probeert zo contacten op te bouwen.

Met Cliëntenbond/Voice nemen scholen meestal zelf contact op. De Reumapatiëntenbond werft actief via de telefoon en kiest daarvoor elk jaar een nieuwe doelgroep uit.

Het kost veel moeite om de juiste persoon te vinden. Internet is mooi, maar op de websites van die onderwijsmologgen kom je niet verder. Je moet toch de telefoon pakken. Je moet een kans krijgen om je voorlichting te geven en als ze zien dat het goed is, dan mag je ook terug komen. Maar voordat je die kans krijgt...

We hebben wel acquisitierondes gehad, maar als je geen naam hebt van contactpersoon gaan je brieven zwerfen en verdwijnen ze in de prullenbak. Onze huidige contactpersonen hebben we of al jaren of hebben we overgenomen van collega's. 80% van onze voorlichtingen zijn herhalingsvoorlichtingen. 10% is eenmalig.

We hebben eerst gekeken: voor welke opleidingen is het van belang dat zij weten over reuma? Ik zoek per jaar een nieuwe doelgroep. Bijvoorbeeld pedicures, apothekers, ergotherapeuten, studenten apothekers assistenten, etc. Ik ga dan een middagje zitten:

wie zijn interessante partijen? Welke contacten heb ik al in het wereldje? Wie is de grootste vis? Ik benader dan de opleidingscoördinator en dring aan op een gesprek. Het is heel belangrijk om persoonlijk met elkaar in gesprek te komen. Ik neem een ervaringsdeskundige mee naar het gesprek. Dan is succes gegarandeerd.

De vijf organisaties die hebben meegedaan aan dit onderzoek zijn tevreden over de wijze waarop de contacten tot stand komen.

Het liefst wil je natuurlijk met open armen ontvangen worden, maar ze worden benaderd door veel mensen met een aanbod voor gastlessen. Je moet ze kunnen overtuigen van het belang. De scholen zijn druk, het is geen onwil. Het kan waarschijnlijk niet anders dan hoe het nu gaat.

4.2 Contactpersonen

Wie zijn de contactpersonen bij de opleidingen? Dat varieert. Binnen het ROC is het de planner en soms de docent van een opleiding. De planner is verantwoordelijk voor het onderwijsprogramma.

Binnen het HBO hebben patiënten- en belangenorganisaties contact met de planningsverantwoordelijke en de onderwijscoördinator, met name de laatste.

4.3 Tevredenheid over de contacten

De vijf organisaties zijn grotendeels tevreden over de contacten met de contactpersonen. Een organisatie geeft aan meer tijd te willen besteden aan het onderhouden van de contacten, maar die tijd is er niet. Een andere organisatie vindt dat docenten slecht bereikbaar zijn en het lastig is om tijdig contact met de docenten te hebben over de inhoud van de voorlichtingen en praktische zaken te regelen.

Sommigen gebruiken ons om de witte vlekken in het onderwijsprogramma in te vullen. We stellen nu verplicht dat ze erbij aanwezig zijn. Je moet je eigen regels scherp stellen. Daar trainen we onze voorlichters ook op. De aanvrager is verantwoordelijk om erbij te blijven. Als er niemand is gaat de voorlichter ook weg. Je hebt geen onderwijsbevoegdheid.

5. Tips voor het vergemakkelijken van het leggen en onderhouden van de contacten binnen het Beroepsonderwijs

Van de vijf organisaties hebben we de volgende tips gekregen voor het leggen en onderhouden van contacten:

- leg zoveel mogelijk persoonlijk contact, niet via mail of telefoon;
- Zoek tijdig contact (febr-mrt) en probeer voor eind april de afspraken vast te leggen zodat ze in de programmering van het nieuwe schooljaar kunnen worden meegenomen;
- koester je vaste contactpersonen; het is prettig als zij de aanmeldingen coördineren;
- neem een ervaringsdeskundige mee naar een kennismakingsgesprek;
- zorg dat je een goed en enthousiast verhaal hebt
- zorg dat de voorlichtingen aansluiten bij het onderwijsprogramma .

Als je maar eenmaal aan tafel zit, dan is het goed. Je moet ervoor zorgen dat je de tools in handen hebt om mensen oprecht te enthousiasmeren. Niet je opstellen als slachtoffer.

Je moet op hele positieve wijze laten zien dat je goud in handen hebt en wat de meerwaarde daarvan is voor de school.

6. Aansluiten bij de onderwijsprogrammering van de opleidingen

De organisaties die voorlichtingen geven binnen het Beroepsonderwijs sluiten aan bij het onderwijsprogramma. Meestal hebben de studenten een stuk theorie over het onderwerp achter de rug. Soms ook werkbezoeken aan zorgorganisaties. Vervolgens krijgen ze de voorlichtingen waarbij ze de ervaringsdeskundigen gericht vragen kunnen stellen.

De voorlichting bestaat doorgaans uit:

- ervaringsverhalen
- een film of dvd
- oefeningen en opdrachten.

Soms is er een les over de verschillende vormen van hulpverlening, een spel of een workshop.

De tijd die scholen beschikbaar stellen voor de voorlichtingen varieert van 45 tot 120 minuten. Eén lesuur (45 minuten) is echter te krap. Twee lesuren heeft de voorkeur.

Soms combineren ze 2 groepen in 3 lesuren. Dan is de groep te groot en splitsen we de groep. Want anders gaat het ten kosten van de voorlichting.

7. De kosten van een voorlichting

De kosten van een voorlichting variëren van €135 per voorlichting tot geheel gratis.

8. Ontbrekende beroepsopleidingen

Er zijn een aantal Beroepsopleidingen waar patiënten- en belangenorganisaties nog geen voorlichtingen geven. Dit zijn:

- HBO Psychiatrisch verpleegkundige (Cliëntenbond/Voice)
- Opleidingen voor psychiaters (Cliëntenbond/Voice)
- Fysiotherapeuten (Reumapatiëntenbond)
- Ergotherapeuten (WIG en Reumapatiëntenbond)
- De Gilde opleidingen (PPHM).

De psychiatrisch verpleegkundigen vervullen sleutelfuncties in de zorg. Ze houden ons een beetje buiten. Vinden ons mogelijk te bedreigend, zijn te weinig gericht op het ontwikkelen van praktische vaardigheden.

9. Eisen aan de voorlichters

Eisen die patiënten- en belangenorganisaties stellen aan hun voorlichters zijn de volgende. De voorlichters moeten:

- over hun beperking/chronische ziekte kunnen praten. Dit betekent dat de vrijwilliger de beperking/ziekte waar mogelijk geaccepteerd moet hebben;
- kunnen praten voor een groep;
- het leuk vinden om met jongeren/volwassenen om te gaan;

Handvatten voor voorlichtingen op beroepsopleidingen

- voorlichting geven op een manier die jongeren kan boeien;
- een dosis humor hebben;
- zich in de gedachtegang van jongeren kunnen verplaatsen;
- representatief zijn;
- hun ervaringsverhaal kwijt willen en dat goed voor het voetlicht kunnen brengen en dat ook durven;
- minstens 2x p maand beschikbaar zijn;
- naar de trainingsdagen komen (1x per jaar);
- niet als slachtoffer voor de klas staan;
- het leuk vinden en enthousiast zijn.

De vergoeding die de voorlichters krijgen varieert van een presentje van de opleiding tot een geld bedrag tussen de € 11,50 en € 25 + reiskosten.

10. Verbeteren van de voorlichtingen in het Beroepsonderwijs

Op de vraag wat organisaties nodig hebben om de voorlichtingen binnen het Beroepsonderwijs te verbeteren wordt genoemd:

- geld;
- geïnspireerde voorlichters;
- hulp van deskundigen bij het voorbereiden van de voorlichtingen.

Een basissubsidie is essentieel. We zijn tot onder het minimale aan het zakken. Kwaliteit vraagt om een investering. De trainingsweekenden staan op de tocht. We zullen over moeten gaan tot trainingsdagen. Maar dan worden de dagen te kort, kun je minder intensief trainen vanwege de reistijden e.d.

We hebben gemiddeld 200 voorlichtingen per jaar. We zouden makkelijk het dubbele kunnen doen, maar er ontbreekt tijd en geld om dit op te zetten. Dan moet je het onderhoud en de acquisitie goed doen.

11. Tips voor collega patiënten- en belangenorganisaties die ook voorlichtingen willen gaan geven in het Beroepsonderwijs

Tip 1:

Begin er niet aan als je er niet in wilt investeren. Voorlichting is niet iemand naar een school sturen, je moet beleid hebben op wat je wilt vertellen, het moet een goed voorbereid, begeleid, geëvalueerd geheel zijn. Pas dan kun je iets beteken. Het moet een kernactiviteit zijn, niet iets wat je erbij doet. Als je het zelf niet goed kunt moet je het een organisatie laten doen die het beter kan. Durf samen te werken.

Tip 2:

Zorg dat je intern de boel op orde hebt voordat je de boer op gaat naar scholen: goede selectie van de voorlichters, goed materiaal (mooie folder om achter te laten). Ga nooit te vroeg de boer op. Doe het goed of doe het niet, dan wordt je serieus genomen. Je moet iets in handen hebben anders verspeel je je kansen. Heb je nog niets in handen zoek dan eerst financiering om het op te zetten.

Tip 3:

Zorg ervoor dat je je doelgroep goed kent. Aan wie geef je voorlichting? Het is zo verschillend of je voorlichting geeft aan een bijna afgestudeerde HBO student of een

eerstejaars MBO. Je moet niet één voorlichting, maar er wel tien kunnen geven. Dat vraagt om ervaring. Voorlichten is een vak.

Tip 4:

Als organisatie moet je goed weten: waar stuur ik iemand heen, wat zijn de verwachtingen van mijn aanvrager? Je moet goed doorvragen wat een aanvrager wil.

Tip 5:

Wees eerlijk. Als het niet kan moet je het niet doen. Niet zeggen: we zien wel. Dat is voor je voorlichter ook erg frustrerend. Dan verlies je je voorlichters. Eerlijk zijn in waar je goed in bent en waar je niet aan moet beginnen.

Tip 6:

Neem gemotiveerde voorlichters aan en zorg voor een goede training, Wees kritisch.

Tip 7:

Maak goede afspraken met scholen. Leg de afspraken vast. Kom afspraken na.

Tip 8:

Begin vroegtijdig met de planning.

Bijlage 1

Voorlichtingen binnen het Middelbaar en Hoger Beroeps Onderwijs

Vervolgonderzoek onder belangenorganisaties¹

In onze vragenlijst van april 2010 heeft u aangegeven dat uw organisatie per jaar voorlichtingen verzorgt binnen het Middelbaar en Hoger Beroeps Onderwijs. Omdat deze scholen vaak grote onderwijsinstellingen zijn met veel opleidingen is het soms moeilijk om er als belangenorganisatie je weg te vinden. Daarom doen wij dit vervolgonderzoek. Met het beantwoorden van de vragen van deze vragenlijst deelt u uw ervaringen met collega-belangenorganisaties.

U kunt de ingevulde vragenlijsten **29 november 2010** mailen aan Joke Visser: info@jokevisser.nl of per post verzenden: 2e Weteringsewal 3, 6661 NC Elst. Met vragen over het onderzoek of de vragenlijst kunt u bellen naar Joke Visser, 06-15007919, of Aartjan ter Haar van programma VCP, 030-2823144 of Marjolein Sparnaay van de CG-Raad, 020-2916600.

Toelichting

- Kruis steeds maar één antwoord aan, tenzij nadrukkelijk anders is aangegeven.
- Antwoorden op invulvragen graag in de aangegeven ruimte noteren. U kunt net zoveel ruimte nemen als u nodig heeft.

---

1. Voor welke opleidingen binnen het MBO/HBO verzorgt u voorlichtingen?

Naam opleiding	Gemiddeld aantal voorlichtingen per jaar

Toelichting:

.....

.....

---

¹ Onder belangenorganisaties verstaan wij o.a. gehandicaptenplatforms, afdelingen van gehandicaptenorganisaties, lokale gehandicaptenraden, etc.
Handvatten voor voorlichtingen op beroepsopleidingen

2. Wat is het doel van de voorlichtingen binnen het MBO/HBO?

.....

.....

.....

3. Met wie heeft u contact over deze voorlichtingen?

Naam opleiding of afdeling	Functie van de contactpersoon

4. Hoe is het contact met deze contactpersonen tot stand gekomen? Hoe kwam u bij die persoon terecht? Hoe wist u bij wie u moest zijn?

.....

.....

.....

5. Bent u tevreden u over **de wijze waarop** de contacten tot stand zijn gekomen?

- ☐ Ja
- ☐ Deels
- ☐ Nee

Toelichting:

.....

.....

6. Bent u tevreden over **de contacten zelf**?

- ☐ Ja
- ☐ Deels
- ☐ Nee

Toelichting:

.....

.....

Handvatten voor voorlichtingen op beroepsopleidingen

7. Hoe zou het leggen en onderhouden van de contacten binnen het MBO/HBO vergemakkelijkt kunnen worden? Heeft u wensen of tips?

.....

.....

.....

8. Hoe passen de voorlichtingen in de onderwijsprogrammering van de opleidingen?

.....

.....

.....

9. Waaruit bestaat een voorlichting doorgaans?
(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Persoonlijke ervaringsverhalen die in de klas verteld worden
- ☐ Een les over .....
- ☐ Een (deel van een) film/dvd
- ☐ Een ervaringstocht
- ☐ Een spel, namelijk .....
- ☐ Oefeningen/opdrachten
- ☐ Discussie aan de hand van stellingen
- ☐ Anders, namelijk .....

10. Hoeveel tijd krijgt u per les? Variëren de tijden per voorlichting?

Tijd per les:.....

Variatie:.....

11. Bent u tevreden over de tijd die opleidingen beschikbaar hebben voor een voorlichting?

- ☐ Ja
- ☐ Deels
- ☐ Nee

Toelichting:

.....

.....

12. Stellen docenten eisen aan de inhoud van de gastles? Wat vinden zij belangrijk?

.....

.....

.....

Handvatten voor voorlichtingen op beroepsopleidingen

13. Wat kost een voorlichting voor de school?

- ☐ Wij hebben een vast tarief per voorlichting, namelijk € .....
- ☐ Wij vragen reiskosten en die bedragen gemiddeld € .....
- ☐ De voorlichtingen zijn gratis voor de school. Wij betalen de kosten uit ons eigen budget.
- ☐ Anders, namelijk

.....

.....

14. Zijn er opleidingen binnen het MBO/HBO waar uw organisatie graag voorlichtingen wil geven, maar op dit moment nog niet doet?

Naam opleiding	Reden waarom uw organisatie nog geen voorlichting geeft op deze opleiding

15. Welke eisen stelt u aan de voorlichters die voorlichtingen geven in het MBO/HBO?

.....

.....

.....

16. Ontvangen voorlichters een vergoeding?

- ☐ Ja, namelijk € .....
- ☐ Nee
- ☐ Anders, namelijk

.....

.....

17. Wat heeft uw organisatie nodig om de voorlichtingen in het MBO/HBO verder te verbeteren?

(Denk aan: inzet van mensen, aan ontbrekend lesmateriaal, etc.)

.....

.....

.....

Handvatten voor voorlichtingen op beroepsopleidingen

18. Welke tips heeft u voor collega-organisaties die ook voorlichtingen willen gaan geven in het MBO/HBO?

Wat moet deze organisatie vooral doen?

Tip 1: .....

Tip 2: .....

Tip 3: .....

*Wat moet deze organisatie vooral **niet** doen?*

Tip 1: .....

Tip 2: .....

Tip 3: .....

19. Welke vragen aan de contactpersonen van de MBO-scholen mogen in de interviews niet ontbreken? Met andere woorden: welke vragen moeten beslist gesteld worden?

Vraag 1: .....

.....

.....

Vraag 2: .....

.....

.....

Vraag 3: .....

.....

.....

20. In Rotterdam, Nijmegen en Utrecht zal onderzoeker Joke Visser MBO- en HBO-scholen benaderen waar voorlichtingen worden gegeven. Wilt u zo vriendelijk zijn om ons de namen van 3 contactpersonen door te geven van 3 verschillende studierichtingen?

Naam MBO/HBO en adresgegevens	Studierichting en Naam Contactpersoon	E-mail en telefoon
	1.	
	2.	
	3.	

Deze vragenlijst is ingevuld door:

(uw naam) .....

(e-mail) .....

(tel.nr) .....

(naam organisatie) .....

(adres) .....

Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst!!!

Handvatten voor voorlichtingen op beroepsopleidingen